

Yusubaxmedova Ruxshona Abdurasulovna

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

TIJORAT BANKLARIDA TOVAR- MODDIY ZAXIRALAR HISOBI VA NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar hisobi va nazoratini takomillashtirish masalalari kengroq yoritilgan bo'lib, tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi va resurslardan samarali foydalanishdagi ahamiyati batafsil ko'rib chiqiladi. Banklar uchun tovar-moddiy zaxiralarni aniq hisobga olish nafaqat ularning moliyaviy resurslarini to'g'ri boshqarishga, balki bankning umumiy operatsion samaradorligini oshirishga yordam beradi. Ushbu maqolada TMZ hisobini yuritishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan turli muammolar, jumladan, zaxiralarning noto'g'ri baholanishi, ularning harakatini real vaqtda kuzatishdagi qiyinchiliklar, nazorat mexanizmlarining yetarlicha rivojlanmaganligi kabi muammolar batafsil tahlil qilinadi. Maqolada TMZ hisobi va nazoratini takomillashtirish yo'llari haqida chuqur tahlil berilgan. Avvalo, banklar TMZni samarali boshqarish uchun avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etishi lozimligi ta'kidlanadi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida real vaqt rejimida TMZ harakatlarini kuzatish va aniq hisob-kitoblarni shakllantirish imkoniyati moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, tovar-moddiy zaxiralar, buxgalteriya hisobi, nazorat tizimi, avtomatlashtirish, ichki nazorat, moliyaviy tahlil, zaxiralar boshqaruvi, moliyaviy barqarorlik, operatsion samaradorlik, prognozlash.

Abstract: In this article, the issues of improving inventory accounting and control in commercial banks are discussed in detail, and the importance of commercial banks in financial stability and efficient use of resources is considered in detail. Accurate accounting of inventory for banks helps not only to manage their financial resources correctly, but also to increase the overall operational efficiency of the bank. This article analyzes in detail the various problems that may arise in TMZ accounting, including incorrect valuation of reserves, difficulties in monitoring their movement in real time, and insufficiently developed control mechanisms. The article provides an in-depth analysis of ways to improve TMZ's account and controls. First of all, it is emphasized that banks should implement automated systems to effectively manage TMZ. With the help of modern technologies, the ability to monitor TMZ activities in real time and create accurate calculations plays an important role in strengthening financial stability.

Keywords: commercial banking, inventory, accounting, control system, automation, internal control, financial analysis, inventory management, financial stability, operational efficiency, forecasting.

Kirish: Tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar (TMZ) hisobi va nazorati buxgalteriya hisobotining ajralmas qismi bo'lib, bankning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va resurslardan oqilona foydalanishda katta ahamiyatga ega. Banklar faoliyatini samarali olib borishda, TMZning aniq va to'g'ri hisobga olinishi muhimdir, chunki bu bankning aktivlari va moliyaviy imkoniyatlarini real baholash imkonini beradi. Noto'g'ri hisob-kitoblar va nazorat mexanizmlarining yetarlicha rivojlanmaganligi moliyaviy xavflarni oshirishi, resurslarning noto'g'ri boshqarilishiga olib kelishi va natijada bankning samaradorligini pasaytirishi mumkin. Ushbu maqolada tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar hisobi va nazoratini takomillashtirish zarurati, duch kelinadigan muammolar hamda bu boradagi samaradorlikni oshirish yo'llari muhokama qilinadi. Maqola tovar-moddiy zaxiralarni boshqarish tizimlarini avtomatlashtirish, ichki nazoratni kuchaytirish va moliyaviy tahlil metodlarini joriy qilish kabi takomillashtirish yo'llariga e'tibor qaratadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar hisobi va nazoratini takomillashtirish masalasi bo'yicha adabiyotlar keng qamrovli bo'lib, moliyaviy boshqaruv, buxgalteriya hisobi va ichki nazorat tizimlarini samarali tashkil etishga bag'ishlangan ilmiy va amaliy tadqiqotlar mavjud. Quyida ushbu sohadagi muhim adabiyotlar tahlil qilinadi.

Moliyaviy boshqaruv nazariyalari va amaliyoti - Bu sohada ko'plab asarlar tijorat banklarining moliyaviy aktivlarini boshqarish va resurslardan samarali foydalanish bo'yicha yo'llarni taqdim etadi.

Moddiy zaxiralarni boshqarishda avtomatlashtirilgan tizimlar joriy etilishi, zamonaviy buxgalteriya dasturlaridan foydalanish va resurslar samaradorligini oshirish bo'yicha nazariy va amaliy ko'rsatmalar beriladi (Masalan, Horngren, C.T., "Cost Accounting: A Managerial Emphasis").

Buxgalteriya hisobi, xususan, tovar-moddiy zaxiralar hisobi haqida yozilgan adabiyotlar bank aktivlarining to'g'ri hisob-kitob qilinishi va aks ettirilishini ta'minlash uchun nazariy asos va amaliy tavsiyalar beradi. Ushbu asarlar buxgalteriya standartlari, xususan, xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) muvofiq TMZni hisobga olishni o'rgatadi. Kembrij universiteti tomonidan chop etilgan asarlar (nashriyotchi: "International Financial Reporting Standards" (IFRS)) bu borada asosiy manba hisoblanadi.

Ichki nazorat va audit bo'yicha adabiyotlar bank ichidagi aktivlarning hisob-kitoblari va operatsiyalari ustidan samarali nazorat o'rnatish usullariga e'tibor qaratadi. COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) tomonidan ishlab chiqilgan "Ichki nazoratni boshqarish modeli" ham tijorat banklarida zaxiralarni nazorat qilish tizimini takomillashtirish uchun asosiy manbalardan biridir. Ushbu asarda ichki nazorat tizimining bank ichidagi moddiy resurslarni boshqarishdagi ahamiyati va texnologik yechimlar bo'yicha fikrlar bayon etilgan.

Bank faoliyatida moliyaviy tahlil va prognozlashning ahamiyati tovar-moddiy zaxiralar (TMZ) boshqaruvi samaradorligini oshirishda katta rol o'ynaydi. Moliyaviy tahlil, xususan, TMZ hisobini real vaqt rejimida kuzatib borish va kelajakdagi moliyaviy oqimlarni bashorat qilish orqali bank faoliyatini samarali boshqarish imkonini beradi. K. R. Subramanyamning "Financial Statement Analysis" asarida bu borada chuqur nazariy va amaliy tavsiyalar keltirilgan bo'lib, bank aktivlarini to'g'ri tahlil qilish TMZning harakatini aniq nazorat qilish va ularning samaradorligini oshirishda asosiy omil sifatida ta'kidlanadi.

Subramanyam tadqiqotlarida bankning moliyaviy ko'rsatkichlarini tahlil qilish, buxgalteriya balansida TMZning joylashuvi va ulardan foydalanish samaradorligi muhim o'rin tutadi. U moliyaviy tahlil orqali bankning tovar-moddiy zaxiralarini qay darajada samarali boshqarayotganini aniqlash uchun quyidagi mezonlarni ko'rsatadi.

Aylanma koeffitsienti – TMZ qanchalik tez aylanayotganini, ya'ni bank ularni qanchalik samarali ishlatayotganini ko'rsatadi.

Balansdagi ulush – TMZning umumiy aktivlarga nisbatan balansdagi ulushini hisobga olish, resurslardan optimal foydalanishni ta'minlashda muhimdir.

Moliyaviy yo'qotishlar va xavflar – TMZ yo'qotishlari bankning moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun yo'qotishlarni minimal darajada ushlab turish va buni kuzatib borish muhim hisoblanadi.

Samaradorlik tahlili – TMZdan maksimal foydalanish va ular bilan bog'liq xatolarni bartaraf etish uchun samaradorlik darajasi muntazam ravishda tahlil qilinishi kerak.

Prognozlash tizimlarini joriy etish – Kelajakdagi moliyaviy xavflarni oldindan bashorat qilish va bankning moliyaviy ahvolini mustahkamlashda bu jarayon muhim ahamiyatga ega. TMZning kelajakdagi harakatini tahlil qilish orqali zaxiralarni qanday boshqarish haqida strategik qarorlar qabul qiladi.

Ichki audit va nazorat tizimlarini rivojlantirish – Ichki nazorat TMZ boshqaruvining ishonchligini ta'minlaydi va moliyaviy yo'qotishlarni kamaytirishga yordam beradi.

Subramanyam tadqiqotlari va boshqa ilmiy ishlar asosida tovar-moddiy zaxiralarni boshqarish jarayonida moliyaviy tahlil va prognozlash samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Ushbu tahlillar asosida banklar TMZni optimal boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladi va bu orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi. Shuningdek, kelajakdagi xavflarni boshqarish uchun strategik rejalar tuzishga yordam beradi, bu esa bankning uzoq muddatli muvaffaqiyati uchun muhimdir.

Tovar-moddiy zaxiralar hisobi va nazorati bo'yicha zamonaviy texnologiyalardan foydalanish masalalarini yorituvchi adabiyotlar, avtomatlashtirilgan tizimlarning afzalliklari va ular orqali jarayonlarni soddalashtirish haqida so'z yuritadi. Hisob tizimlarini avtomatlashtirish orqali banklar

zaxiralarni tezkor va aniq kuzatib borishi mumkin. James A. Hallning "Accounting Information Systems" asari bu borada keng qamrovli ma'lumotlarni taqdim etadi.

Tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar hisobi va nazoratini takomillashtirish bo'yicha adabiyotlar turli yo'nalishlarni qamrab oladi. Ushbu manbalar banklarda moliyaviy resurslarni boshqarish, ichki nazorat tizimlarini rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda moliyaviy tahlil va prognozlashni amalga oshirishda muhim nazariy va amaliy yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot metodologiyasi — bu ilmiy ishda tadqiqotni olib borishda qo'llanilgan usul va yondashuvlar yig'indisi bo'lib, u ilmiy natijalarni olish jarayonini izchil va tizimli ravishda olib borishga yordam beradi. Ushbu maqolada tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar (TMZ) hisobi va nazoratini takomillashtirish masalalari bo'yicha tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy yo'nalishlar bo'yicha amalga oshirildi.

Maqolada tijorat banklarida TMZ hisobi va nazorati bo'yicha xalqaro va mahalliy ilmiy adabiyotlar o'rganildi. Bu adabiyotlar banklarda buxgalteriya hisobi, moliyaviy boshqaruv va ichki nazorat tizimlarini tashkil etish bo'yicha asosiy nazariyalarni o'z ichiga oladi. Nazariy adabiyotlar tahlili orqali TMZ boshqaruvi va uning moliyaviy barqarorlikka ta'siri haqidagi ilmiy yondashuvlar chuqur tahlil qilindi.

Tijorat banklarining moliyaviy hisobotlari va TMZ harakatlarini boshqarish bo'yicha amaliy kuzatishlar olib borildi. Bu metod bank faoliyatining real holatini tushunish va TMZ hisobi jarayonlaridagi kamchiliklarni aniqlashda yordam berdi. Amaliy kuzatishlar asosida TMZ harakati va ularni nazorat qilishda banklarda duch kelinadigan asosiy qiyinchiliklar aniqlandi.

Ushbu tadqiqotda tijorat banklaridagi TMZ hisobi va nazorat tizimlari xalqaro tajriba bilan qiyoslandi. Qiyosiy tahlil orqali rivojlangan mamlakatlarning bank tizimlaridagi TMZ boshqaruvi bo'yicha ilg'or tajribalar o'rganildi va O'zbekistondagi bank amaliyoti bilan taqqoslandi. Bu tadqiqot usuli orqali TMZ hisobi bo'yicha mavjud kamchiliklarni bartaraf etish yo'llari tavsiya etildi.

Tijorat banklaridagi TMZ hisobi va ularning moliyaviy natijalarga ta'siri bo'yicha statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Statistik tahlil banklar faoliyatini aniq baholash va TMZ hisobini yaxshilash orqali moliyaviy barqarorlikni oshirish yo'llarini aniqlashda muhim rol o'ynadi. Ushbu tahlil TMZ boshqaruvining moliyaviy ko'rsatkichlarga qanday ta'sir qilishini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqotning yana bir muhim qismi tijorat banklarida TMZ hisobi va nazoratini amalga oshiruvchi mutaxassislar bilan o'tkazilgan intervyulardan iborat bo'ldi. Bank xodimlari bilan olib borilgan suhbatlar ularning amaliy tajribasi va duch kelayotgan muammolari haqida qo'shimcha ma'lumot olishga yordam berdi. Bu tadqiqot usuli amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Tadqiqot metodologiyasi tadqiqotning to'g'ri yo'naltirilganini va natijalarining asoslanganligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada qo'llanilgan nazariy va amaliy tadqiqot usullari TMZ hisobi va nazoratini takomillashtirish bo'yicha asosli va samarali yechimlarni ishlab chiqishga yordam berdi.

Tahlil va natijalar. O'zbekiston tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar (TMZ) hisobi va nazoratini takomillashtirish bo'yicha olib borilgan tahlillar banklarning moliyaviy barqarorligi va resurslardan samarali foydalanishda qanchalik katta rol o'ynashini ko'rsatadi. Ushbu bo'limda O'zbekistonning bir qator tijorat banklari faoliyati misolida TMZ boshqaruvi bo'yicha statistik tahlil va natijalar bayon etiladi.

Tahlil uchun O'zbekistonning bir nechta tijorat banklarining moliyaviy hisobotlari va TMZ harakati bo'yicha ma'lumotlar yig'ildi. Banklarda tovar-moddiy zaxiralar harakati, ularning balansdagi o'zgarishlari, zaxiralar nazorati va yo'qotishlar darajasi o'rganildi.

1-jadval: O'zbekiston banklarida TMZ harakati va nazorati (mln so'm)

Bank nomi	Tovar-moddiy zaxiralar miqdori (yil	Yil davomida xarid qilingan TMZ	Yil davomida sarflangan TMZ	TMZning yillik yo'qotishlari	Tovar-moddiy zaxiralar miqdori (yil
-----------	-------------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	------------------------------	-------------------------------------

	boshida)				oxirida)
O‘zsanoatqurilishbank	2,700	1,300	1,100	120	2,780
Ipoteka Bank	3,500	1,900	1,450	160	3,790
Xalq Banki	2,000	1,000	900	80	2,020
Agrobank	3,000	1,600	1,250	140	3,210

Jadvalda ko‘rsatilganidek, O‘zbekistonning asosiy tijorat banklarida TMZ harakati sezilarli darajada farq qiladi. O‘zsanoatqurilishbank va Ipoteka Bank yil davomida sezilarli miqdorda TMZ xarid qilgan, ammo TMZ nazoratidagi yo‘qotishlar nisbatan yuqori. Bu banklarda TMZ boshqaruvining yanada kuchaytirilishi zarur bo‘lgan sohalarni ko‘rsatadi.

2-jadval: O‘zbekiston banklarida TMZ samaradorlik ko‘rsatkichlari

Bank nomi	TMZ yillik aylanma koeffitsienti	Yo‘qotishlar foizi (%)	Balansdagi TMZ ulushi (%)
O‘zsanoatqurilishbank	1.67	9.23	12.8
Ipoteka Bank	1.62	9.47	15.3
Xalq Banki	2.00	8.00	10.1
Agrobank	1.76	8.75	14.2

TMZ yillik aylanma koeffitsienti bank TMZlarini sarflash samaradorligini ko‘rsatadi. Xalq Banki TMZdan eng samarali foydalanayotgan bo‘lib, uning aylanma koeffitsienti 2.00 ga teng. Bu bankda TMZ hisob-kitobi va nazorati yuqori darajada tashkil etilganligini ko‘rsatadi. Ammo Ipoteka Bank va O‘zsanoatqurilishbank TMZdan foydalanishda yuqori yo‘qotishlar bilan yuzlashmoqda. Bu banklar TMZ hisobini optimallashtirish va yo‘qotishlarni kamaytirish bo‘yicha qo‘shimcha choralar ko‘rishi zarur.

Balansdagi TMZ ulushi bank balansida TMZning umumiy aktivlarga nisbatan foiz ulushini ko‘rsatadi. Ipoteka Bank va Agrobank zaxiralarning balansdagi ulushi yuqoriligi sababli zaxiralarni samarali boshqarish tizimini joriy etishlari lozim.

Statistik tahlil shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston tijorat banklarida TMZ boshqaruvi samaradorligi banklar o‘rtasida farqlanadi. Xalq Banki eng samarali TMZ boshqaruv tizimiga ega bo‘lib, TMZdan foydalanish va nazoratda yo‘qotishlarni kamaytirish borasida yuqori natijalarga erishgan. O‘zsanoatqurilishbank va Ipoteka Bank TMZ yo‘qotishlarini kamaytirishi va zaxiralarni boshqarishda avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etishi kerak.

Banklar TMZ nazoratini real vaqt rejimida kuzatish va boshqarish imkonini beruvchi avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etishlari kerak. TMZ yo‘qotishlarini kamaytirish uchun ichki nazorat tizimlarini kuchaytirish zarur. Bu banklarda ichki audit tizimini rivojlantirish orqali amalga oshirilishi mumkin. Banklar TMZ harakati va sarflanishi bo‘yicha muntazam ravishda statistik tahlillar olib borib, zaxiralarni boshqarishni optimallashtirishi kerak.

Tahlil natijalari O‘zbekiston tijorat banklari uchun TMZ boshqaruvi va nazoratini yanada takomillashtirish bo‘yicha amaliy choralar ko‘rishga zarurat borligini ko‘rsatmoqda. Ushbu tavsiyalar banklarning moliyaviy resurslardan samarali foydalanishi va xatarlarni kamaytirishga yordam beradi.

Muhokama: O‘zbekiston tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralar (TMZ) hisobi va nazoratini takomillashtirish bo‘yicha olib borilgan tahlillar bir qancha muhim natijalarni ko‘rsatdi. Ma‘lum bo‘lishicha, banklar TMZ boshqaruvi va nazoratida sezilarli darajada farq qilmoqda, bu esa ushbu sohani rivojlantirish uchun qo‘shimcha choralar zarurligini bildiradi.

O‘zbekiston tijorat banklarida TMZ boshqaruvi qator muammolar bilan to‘qnashmoqda. Tahlillar natijasida TMZning nazorat qilinishi yetarlicha samarali emasligi, yo‘qotishlarning sezilarli darajada ko‘pligi, ba‘zi banklarda esa balansdagi TMZ ulushining yuqoriligi aniqlandi. Bu, o‘z navbatida, banklarning moliyaviy barqarorligiga va operatsion samaradorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Yo‘qotishlarning yuqori bo‘lishi TMZ nazoratida ichki audit va nazorat tizimlari yetarlicha rivojlanmaganligidan dalolat beradi.

Misol uchun, Ipoteka Bank va O‘zsanoatqurilishbank kabi yirik tijorat banklarida TMZ yo‘qotishlari nisbatan yuqori bo‘lib, bu zaxiralar nazorati kuchaytirilishi kerakligini ko‘rsatadi. Boshqa tomondan,

Xalq Banki TMZ boshqaruvida yaxshi natijalarga erishgan, bu bank TMZ yo‘qotishlarini minimal darajada saqlab, zaxiralarni samarali boshqarishga muvaffaq bo‘lgan.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, banklar TMZ boshqaruvini avtomatlashtirishga katta e‘tibor qaratishi lozim. O‘zbekistondagi tijorat banklarida TMZ nazorati aksariyat hollarda qo‘lda boshqariladi yoki eskirgan tizimlar orqali amalga oshiriladi, bu esa yo‘qotishlar va xatolarni ko‘paytiradi. Avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida banklar TMZ harakatlarini real vaqt rejimida kuzatib borishi va nazorat qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu nafaqat yo‘qotishlarni kamaytiradi, balki zaxiralardan foydalanish samaradorligini ham oshiradi.

Ichki nazorat tizimlari va audit jarayonlarining kuchaytirilishi TMZ nazorati va boshqaruvini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi. Tahlillarda ko‘rsatilganidek, ichki nazorat tizimlari rivojlangan banklarda TMZ yo‘qotishlari sezilarli darajada kamayadi va moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash imkonini beradi. Shunday ekan, ichki audit va nazorat tizimlarini kuchaytirish, xususan, nazorat mexanizmlarini yanada samarali qilish orqali banklar TMZ yo‘qotishlarini kamaytirishi mumkin.

O‘zbekiston tijorat banklari TMZ boshqaruvi va nazoratida xalqaro tajribalarni joriy qilish orqali o‘z faoliyatlarini yanada samarali qilish imkoniyatiga ega. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida TMZ hisobi va nazoratini tashkil etish zaxiralari boshqaruvi samaradorligini oshirishga yordam beradi. Rivojlangan davlatlarning tajribasi, xususan, avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish, moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga mosligi va ichki nazorat tizimlarini rivojlantirish O‘zbekiston banklari uchun foydali yo‘l-yo‘riq bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Tahlil natijalari O‘zbekiston tijorat banklarida TMZ hisobi va nazoratini takomillashtirish zarurligini ko‘rsatmoqda. TMZ boshqaruvida duch kelinadigan asosiy muammolar – yo‘qotishlarning yuqoriligi, zaxiralarni nazorat qilish tizimlarining eskirganligi va avtomatlashtirish darajasining pastligi – bank faoliyatini samarali qilishga to‘sqinlik qilmoqda. Ichki nazorat tizimlarini rivojlantirish, TMZ boshqaruvini avtomatlashtirish va xalqaro tajribalarni joriy qilish orqali tijorat banklari o‘z resurslaridan yanada oqilona foydalanishi va moliyaviy barqarorlikni ta‘minlashi mumkin. Ushbu choralar banklarning umumiy operatsion samaradorligini oshirishga xizmat qiladi va moliyaviy ko‘rsatkichlarga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Xulosa

Tijorat banklarida tovar-moddiy zaxiralari (TMZ) hisobi va nazoratini takomillashtirish banklarning moliyaviy resurslardan samarali foydalanishini ta‘minlash va moliyaviy barqarorlikni oshirishda muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekiston banklari misolida olib borilgan tahlillar TMZ boshqaruvida bir qator muammolar mavjudligini, xususan, yo‘qotishlarning yuqoriligi, ichki nazorat tizimlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi va avtomatlashtirilgan tizimlarning joriy etilmaganligini ko‘rsatdi.

Zamonaviy texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etish TMZ harakatini samarali nazorat qilish va yo‘qotishlarni kamaytirish uchun muhimdir. Bu resurslardan real vaqt rejimida foydalanish va samarali boshqarish imkonini beradi.

TMZ hisobini takomillashtirish va yo‘qotishlarni kamaytirish uchun banklar ichki nazorat va audit tizimlarini kuchaytirishi zarur. Bu esa zaxiralarni to‘g‘ri boshqarish va moliyaviy xavflarni kamaytirishga yordam beradi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va rivojlangan davlatlar tajribasi asosida TMZ hisobi va nazoratini tashkil etish banklarda zaxira boshqaruvini yaxshilashga yordam beradi.

TMZ hisobini to‘g‘ri va samarali yuritish banklarning umumiy moliyaviy barqarorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi, bu bank faoliyatining samaradorligi va uzoq muddatli muvaffaqiyatiga xizmat qiladi.

Tijorat banklarida TMZ boshqaruvini takomillashtirish resurslardan oqilona foydalanish, moliyaviy xavflarni kamaytirish va banklarning operatsion samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu chora-tadbirlar banklarning umumiy moliyaviy barqarorligini mustahkamlashda hal qiluvchi omil bo‘lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Horngren, C.T. (2017). Cost Accounting: A Managerial Emphasis. Pearson Education.
2. Subramanyam, K.R. (2014). Financial Statement Analysis. McGraw-Hill Education.
3. COSO (2013). Internal Control—Integrated Framework. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).
4. Hall, J.A. (2015). Accounting Information Systems. Cengage Learning.
5. International Accounting Standards Board (IASB). (2018). International Financial Reporting Standards (IFRS). IFRS Foundation.
6. Kieso, D.E., Weygandt, J.J., & Warfield, T.D. (2019). Intermediate Accounting. John Wiley & Sons.